

□ *Готово ништа у Европи не може да функционише без америчког оружја, технологије, обавештајних служби и финансијских услуга. У контексту погоршања односа поводом Гренланда, Шпигл истражује да ли је могуће ослободити се ове зависности*

Када је Ларс Клингбајл недавно кренуо пут Сједињених Држава, два данска борбена авиона Ф-35 извесно време су пратила „ербас“ немачког потпредседника владе. Тај сусрет у ваздуху вероватно је требао да буде и својеврсна демонстрација моћи и да покаже да и Европљани умеју да покажу зубе. Чак и према председнику САД Доналду Трампу, који у међувремену отворено прети да ће, ако буде потребно, силом присвојити Гренланд.

У стварности, та „ваздушна демонстрација моћи“ открила је колико су Европљани заправо немоћни. Ф-35 је производ америчког војно-индустријског концерна „Локид Мартин“, савремени борбени стелт авион који у потпуности зависи од софтвера и резервних делова из Сједињених Држава. Стручњаци су сагласни да је летелица оперативно употребљива само уколико то одобри Бела кућа. Ко купи Ф-35, постаје део „америчког царства“, изјавио је војни стручњак и бивши борбени пилот Питер Лејтон 2025. године, за Шпигл.

Реч је о бизарној ситуацији. Европа се навикла на САД као силу заштитницу. Америчка војска доминира НАТО-ом, долар влада финансијским тржиштима, а Силицијумска долина задаје дигитални ритам. Деценијама је тај поредак функционисао, делујући као нешто природно. Међутим, под Трампом су Сједињене Државе од партнера постале ривал и негују опасан империјализам. А тај републиканац користи сваку полугу моћи који му је на располагању. У случају Европе, таквих полуга има много.

Европа се навикла на САД као силу заштитницу. Америчка војска доминира НАТО-ом, долар влада финансијским тржиштима, а Силицијумска долина задаје дигитални ритам. Деценијама је тај поредак функционисао, делујући као нешто природно

Без америчке војске Европа би била изложена руским ракетама. Без америчке технологије немачке институције и предузећа би стали. Без америчких обавештајних служби, безбедносне структуре биле би у великој мери „слепе“. Без америчких финансијских сервиса, економија би се урушила. Та зависност сеже све до свакодневног живота појединаца у Европи. Када међусобно ћаскамо – САД. Када негде дигитално плаћамо – САД. Када се ослањамо на помоћ вештачке интелигенције – САД.

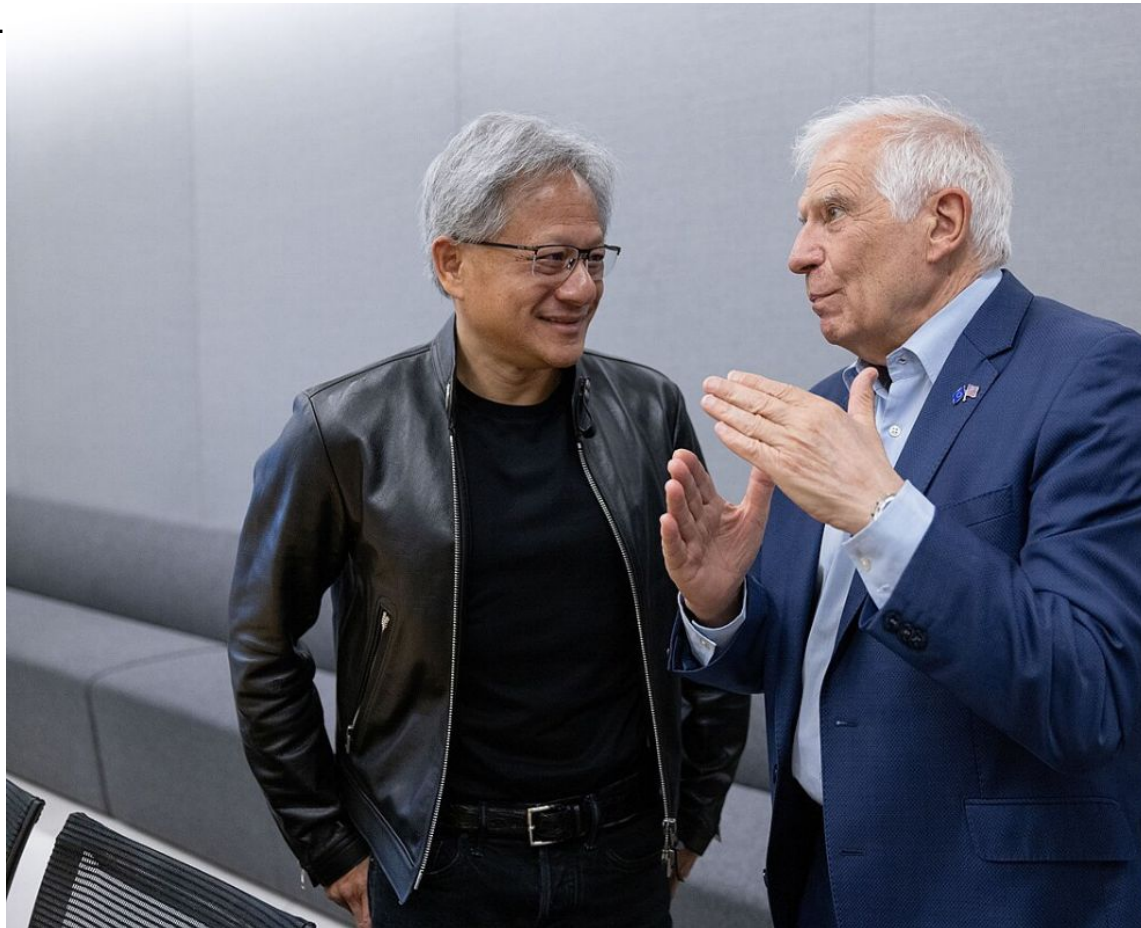
Индустријска зависност

Колико је чак и немачка индустрија зависна од америчких дигиталних компанија, показује једно сунчано децембарско преподне у Сан Франциску. Матијас Штрук, задужен за аутономну вожњу у „Мерцедес-бензу“, смешта се на задње седиште црвеног модела ЦЛА како би представио светску новину. Најновија генерација основног модела „Мерцедеса“ може, по жељи, да вози полуаутономно. У стручној терминологији то се назива ниво два.

Оно најзначајније на томе – софтвер – ипак није развио „Мерцедес“. Већ амерички гигант у производњи чипова „Енвидија“, са којом штутгартска компанија сарађује више од пет година. „На равноправној основи“, како Штрук наглашава. Програмери су били у блиској размени – кроз редовне радне састанке, заједничке тест-вожње и радне групе. Само на тај начин овај аутомобил је био могућ, дакле „у тесном партнерству“.

Мало после тога, у Лас Вегасу, све звучи потпуно другачије. Шеф „Енвидије“, Џенсен Хуанг, шета сценом технолошког сајма ЦЕС у раскошној дизајнерској кожној јакни, широко се смешка и прима похвале за своју светску сензацију. Великодушно је „Мерцедес“ назвао „партнером“. Али ЦЛА је публици представио као „наш први аутономни аутомобил“, један од милиона таквих који ускоро долазе.

Његово отворено и самоуверено држање није без разлога. „Енвидија“ је развила своју вештачку интелигенцију (ВИ), која омогућава аутономну вожњу, као платформу којом могу да се служе сви произвођачи аутомобила широм света. Тако Хуанг учествује и зарађује свуда – док је „Мерцедес“ у смислу „будућности вожње“ потпуно зависан од америчке технологије.

Директор компаније „Енвидија“, Џенсен Хуанг са Џозепом Борељом, бившим представником ЕУ за спољну политику и безбедност, Санта Клара, Калифорнија, 13. мај 2024. (Фото: Wikimedia commons/European Union/CC BY 4.0)

Као што је, суштински, случај са свима. Подаци о економској моћи америчких компанија као што су „Епл“, „Мајкрософт“, „Мета“, „Гугл“ или ОпенАИ делују просто запањујуће. Према истраживању „Биткома“, 96 одсто немачких предузећа увози дигиталне технологије и сервисе, док само 25 одсто такве технологије извози. Три четвртине свих компанија које котирају на берзи у Европи користе софтвер „Мајкрософта“ или „Гугла“ за организацију е-поште, календара и радних тимова. Четири од пет фирми би желеле европске алтернативе.

Без производа седам великих америчких дигиталних концерна, који заједно вреде осам пута више него свих 40 компанија са ДАХ-а, Немачка би стала. Скоро ниједне локалне новине не би могле да изађу, ниједна полицијска станица не би могла да прима пријаве, ниједна школа да прави распоред часова, ниједан вртић да одржава родитељске чет групе

Без производа седам великих америчких дигиталних концерна, који заједно вреде осам пута више него свих 40 компанија са ДАХ-а, Немачка би стала. Скоро ниједне локалне новине не би могле да изађу, ниједна полицијска станица не би могла да прима пријаве, ниједна школа да прави распоред часова, ниједан вртић да одржава родитељске чет групе. Судови и комуналне службе зависе од њих у управљању документима, као и средња предузећа, светски концерни и приватни корисници.

Посебно је очигледна разлика када је реч о најважнијој технологији нашег времена: вештачкој интелигенцији. Само америчке технолошке компаније ће 2026. уложити више од 500 милијарди долара у њен развој. Док у Немачкој на насловну страну иду вести типа изградње центра за обраду података за ВИ од стране „Телекома“ у Минхену, вредног једну милијарду. Партнер пројекта: „Енвидија“, наравно.

Ниједан велики језички модел вештачке интелигенције не потиче из Европе. У најбољем случају, француски стартап Мистрал може да се мери с њима. Немачка нада Алех Алпха? Повукла се с тржишта и мора да отпушта раднике. Док је ОпенАИ из Сан Франциска већ прошлог лета пријавио 700 милиона корисника свог сервиса – ЦхатГПТ – недељно.

Плаћене платформе

Пренос богатства је огроман. Само федерална влада сваке године уплаћује више од 200 милиона евра лиценцне таксе „Мајкрософту“, уз то долазе трошкови на нивоу покрајина и општина. Политички, полуга утицаја САД је још већа.

Цлоуд Акт из 2018. године је закон који од америчких компанија захтева да на упит америчких власти предају податке о корисницима, чак и ако се ти подаци обрађују и чувају у центрима података изван Сједињених Држава. Садашњи потпредседник Венс је већ током претходне изборне кампање претио да би то могло негативно утицати на подршку САД НАТО-у, ако Европска унија настави да изриче казне дигиталним компанијама попут Х-а Илона Маска.

Колико је Трамп спреман да истерује своју вољу показало се у децембру. Тада је Вашингтон забранио улазак бившем комесару ЕУ Тјерију Бретону, због његове улоге у законима Европске уније о дигиталној сфери. Бретон је имао храбрости да примени „Закон о дигиталним тржиштима“ и „Закон о дигиталним услугама“ на америчке технолошке платформе, како би ограничио њихову тржишну моћ и заштитио потрошаче. Управо је то смисао оба закона. Амерички министар трговине, Лутник, био је толико гневан због тога да је отворено затражио да се оба закона укину. То се, каже он, постиже „штапом и шаргарепом“.

Једини излаз из ове дилеме су сопствена дигитална решења. Права сувереност делује готово недостижно, али нешто већа самосталност могла би помоћи у борби против америчких притисака. И заиста, Трампова империјална „политика шока“ изазива нову динамику у Европи. Тако је министар за дигитална питања Карстен Вилдбергер средином новембра сазвао Самит о суверенитету ЕУ. На листи гостију: немачки канцелар Мерц и француски председник Макрон. Амерички технолошки лидери нису били присутни.

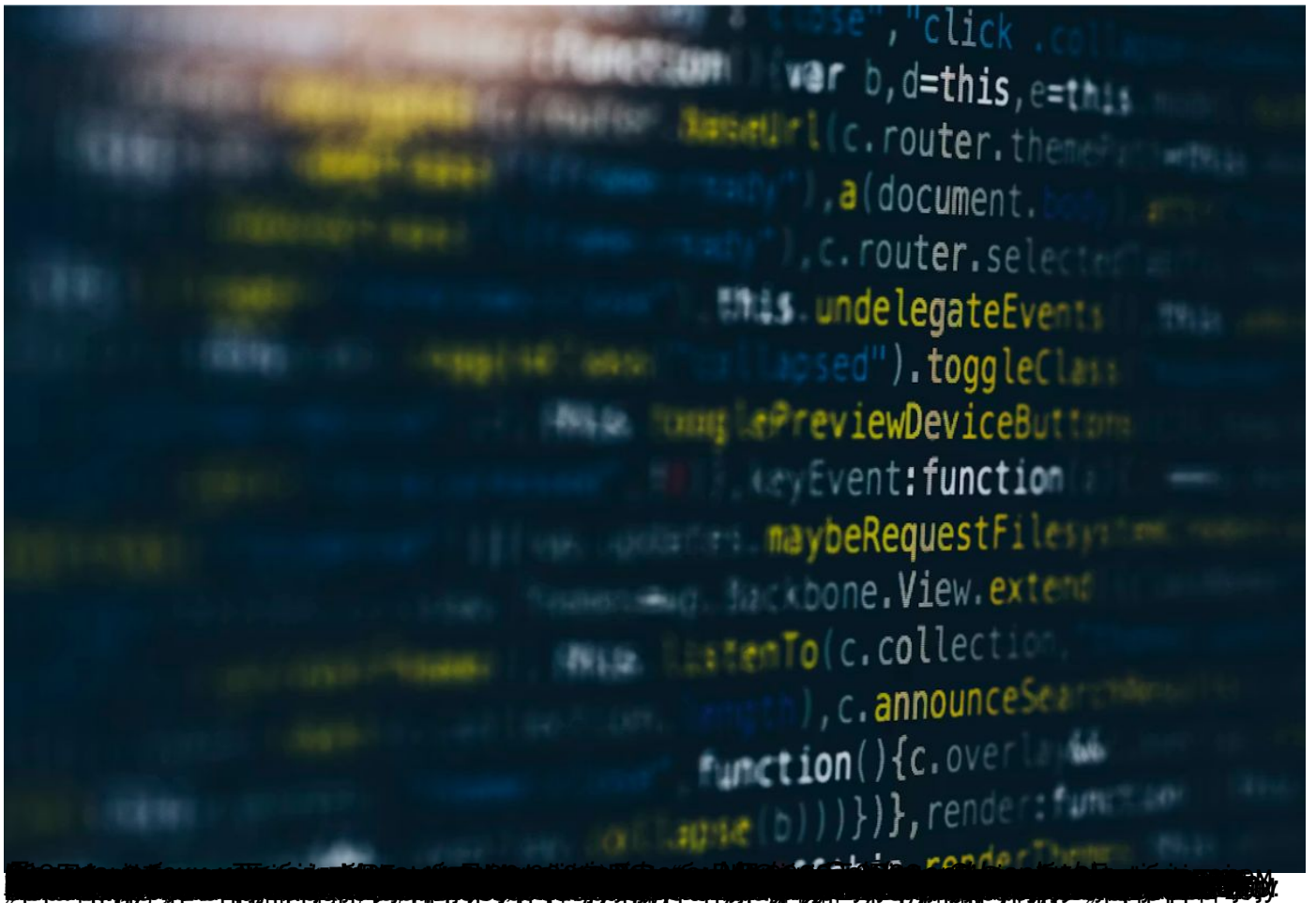
Канцелар је јасно поручио да се зависности „користе политички и за утврђивање моћи“. Зато Европа мора „ићи својим дигиталним путем, који треба да води ка дигиталној суверености“. Министар Вилдбергер верује да то може успети: вештачка интелигенција поново меша карте и могла би отворити простор за „дигитални повратак“ Европе.

Зависност Европе од Америке је – тотална

Пише: Шпигл

недеља, 25 јануар 2026 01:35

Зависност Европе од Америке је – тотална

Пише: Шпигл

недеља, 25 јануар 2026 01:35

... ..

Зависност Европе од Америке је – тотална

Пише: Шпигл

недеља, 25 јануар 2026 01:35

Зависност Европе од Америке је – тотална

Пише: Шпигл

недеља, 25 јануар 2026 01:35

Зависност Европе од Америке је – тотална

Пише: Шпигл

недеља, 25 јануар 2026 01:35

Зависност Европе од Америке је – тотална

Пише: Шпигл

недеља, 25 јануар 2026 01:35

[\(Нови стандард\)](#)